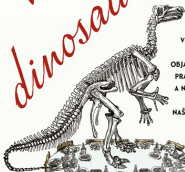

Večierok s dinosaurami

AKO PÁR
VIKTORIÁNSKÝCH
EXCENTRIKOV
OBJAVILO POZOSTATKY
PRÁVEKÝCH TYOROV
A NECHTIAC NÁVŽDY
ZMENILO
NAŠE CHÁPANIE SVETA

Edward Dolnick

Večierok s dinosaurami

Večierok s dinosaurami

AKO PÁR VIKTORIÁNSKÝCH EXCENTRIKOV OBJAVILO
POZOSTATKY PRAVEKÝCH TVOROV A NECHTIAC
NAVŽDY ZMENILO NAŠE CHÁPANIE SVETA

Edward Dolnick

Copyright © Edward Dolnick 2024
This edition is published by arrangement with Sterling Lord Literistic, Inc.
and Andrew Nurnberg Associates Prague.

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2025
Translation © Radka Smržová 2025

Prvé slovenské vydanie
Vydalo Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o.,
Bojnická 10, 831 04 Bratislava, v roku 2025.

Z anglického originálu *Dinosaurs at the Dinner Party*,
vydaného v roku 2024 vydavateľstvom Simon & Schuster,
LLC 1230 Avenue of the Americas, New York v USA
preložila Radka Smržová.
Verše prebásnila Jana Kantorová-Báliková.

Zodpovedný redaktor Matúš Mikšík
Editor Andrej Šútovec
Zalomenie Alias Press, s. r. o., Bratislava
Tlač FINIDR, s. r. o., Český Tešín

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť nijakou formou
reprodukováaná, kopírovaná alebo rozmnožovaná
bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Cena uvedená na obálke je nezáväzným
odporúčaním pre konečných predajcov.

ISBN 978-80-556-6943-4

10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

www.slovart.sk
pobox@slovart.sk

Venujem Lynn, Samovi a Benovi

Ako sa niečo nepredstaviteľné môže stať nielen
predstaviteľným, ale celkom bežným?

Lorraine Parková, historička
(v rozhovore z roku 2019)

Obsah

ÚVOD	Výkrik do tmy	13
KAPITOLA 1	Slizká obluda	23
KAPITOLA 2	Dievča, ktoré prežilo	29
KAPITOLA 3	Najúžasnejšie stvorenie	39
KAPITOLA 4	Epos písaný kriedou	45
KAPITOLA 5	Strašné cvendžanie kladív	51
KAPITOLA 6	Je krásny deň a pláže sú voľné	55
KAPITOLA 7	Chvenie v tme	59
KAPITOLA 8	Božský kaligraf	65
KAPITOLA 9	Jablko Božieho oka	71
KAPITOLA 10	Veľryby v korunách stromov	77
KAPITOLA 11	Bez stopy	83
KAPITOLA 12	Žiadne výhody	89
KAPITOLA 13	Sestra vyššie uvedených	97

VEČIEROK S DINOSAURAMI

KAPITOLA 14	Papradie a lovci líšok	103
KAPITOLA 15	Do chrámu nesmrteľnosti	113
KAPITOLA 16	Stvorené pre šťastie	119
KAPITOLA 17	Delikátny myšací toast	125
KAPITOLA 18	Jaskyňa Kirkdale	133
KAPITOLA 19	V chráme prírody	141
KAPITOLA 20	Až po uši zamilovaná do morských rias	147
KAPITOLA 21	Ako sa William Paley potkol	153
KAPITOLA 22	Tu žijú draky (a obri a kyklopi)	159
KAPITOLA 23	Pohľad do očí Medúzy	165
KAPITOLA 24	Leibnizov jednorožec	171
KAPITOLA 25	Slonie stoličky	179
KAPITOLA 26	Hrôzy lesa	185
KAPITOLA 27	Mimoriadne výnimočná kostra	191
KAPITOLA 28	Noemova archa	197
KAPITOLA 29	Ľadový závan z tmavej pivnice	205
KAPITOLA 30	Sherlock Holmes dumá nad kosťou	211
KAPITOLA 31	Prekonávanie hraníc času	217
KAPITOLA 32	Vriace moria a vybuchujúce hory	221
KAPITOLA 33	Podenky a dejiny ľudstva	227
KAPITOLA 34	Roznesení púštnym vetrom	233
KAPITOLA 35	Jaštery v Svätom písme?	239
KAPITOLA 36	Doktor Jekyll a pán Hyde	243

OBSAH

KAPITOLA 37	Uhynuté zvieratá a otvorené okná	247
KAPITOLA 38	Tajomstvo vtáka moa	253
KAPITOLA 39	Vynájdenie dinosaurov	257
KAPITOLA 40	Keď nastanú problémy, neprichádzajú po jednom	265
KAPITOLA 41	Návrat šťastného sveta	271
KAPITOLA 42	Večera v dinosaurovi	277
KAPITOLA 43	Je to ako priznať sa k vražde	285
	Epilóg	291
	Podakovanie	295
	Poznámky	297
	Bibliografia	325
	Zdroje ilustrácií	337
	Register	339
	O autorovi	351

Výkrik do tmy

V prvých desaťročiach devätnásteho storočia bol svet bezpečným a útulným miestom – teda svet prírody, živý svet stromov a kvetov, mrštých rýb, poletujúcich vtákov a hopkajúcich jeleňov. „Je to svet plný šťastia,“ napísal William Paley v roku 1802 v jednej z najvplyvnejších kníh toho obdobia. „Vzduch, zem a voda prekypujú radostnou existenciou.“ A pokračoval, že kamkoľvek sa pozrie, „pred mojím zrakom sa tlačia nespočetné množstvá spokojných tvorov“.

Paley však bol bádateľ s hlbokými znalosťami prírodných vied, nie nejaký rojko, čo sa potuluje naboso po lese. Navyše bol filozofom i duchovným a v Anglicku okolo roku 1800 by sa našlo len málo takých známych a uznávaných mysliteľov.

Tvrdil, že čím dôkladnejšie človek skúma prírodu, tým v nej nachádza viac dôkazov o tom, že je všetko vymyslené dokonale. A platí to pri tých najväčších organizmoch: napríklad mohutné srdce veľryby je dielom akéhosi nadrozmerného inžinierstva, keďže cez aortu tohto živočícha by pokojne preliezlo malé dieťa, ale i tých najmenších: v ľudskom oku a uchu nájdeme také drobučké svaly, že ich možno považovať za divy miniaturizácie. Paley žasol: „A predsa tie najväčšie a najcennejšie z našich zmyslov, zrak a sluch, závisia od ich stavu a činnosti.“

Predstaviť si menej pôsobivý svet je úplná hračka. Jelene by možno neposkakovali ako jelene a kone zasa necválali ako kone, ale vliekli by sa po zemi pomocou jediného zmrzačeného kopyta. Vtáky by sa nemuseli ladne vznášať a plachtiť vzduchom, ale chaoticky by poletovali ako polámaný šarkan.

Skutočnosť však bola inšpiratívnejšia. Každý tvor predstavoval dômyselný živý stroj a všetky na seba vzájomne pôsobili v dokonalej a večnej rovnováhe. Božia múdrosť a predvídavosť žiarili všade, kam sa človek pozrel. Stačí sa len zamyslieť nad tým, ktoré zvieratá sú vzácne a ktoré, naopak, bežné. „Dravé vtáky málokedy znesú viac ako dve vajíčka,“ poznamenal Paley uznalivo. Takže obloha nie je prepchatá vtáčimi stíhačkami. Neškodné vrabce alebo kačky však môžu mať v hniezde až tucet vajec. A v mori sa nachádza „milión sledov na jedného žraloka“.

Ako mohlo vzniknúť niečo také komplikované a zároveň hladko fungujúce? Určite nie náhodou. Pozerať sa na svet, ako si veselo plynie, znamenalo žasnúť nad Bohom, ktorý to všetko navrhol.

A čo je ešte lepšie, Stvoriteľ bol rovnako láskavý ako múdry. Šťastie, ktoré vidíme všade okolo seba, nebolo iba zhodou okolností – bolo zmyslom celého jeho plánu.

„Svet bol stvorený s láskavým zámerom,“ vyhlásil Paley. Aj tie najjednoduchšie tvory prejavujú svoju radosť rovnako neomylné ako piatáci vyrazajúci po vyučovaní domov zo školy. Dokonca aj čerstvo vyliahnuté mušky svojou „bezprostrednou aktivitou, neustálym bezcieľnym poletovaním z miesta na miesto dokazujú svoju radosť a nadšenie“. Ryby sú zase „také šťastné, že nevedia, čo so sebou“.

Všetci mu to zhltili, učenci aj laici. Napríklad na Cambridgeskej univerzite patrila Paleyho kniha celé desaťročia k povinnému čítaniu. Jeden známy historik tvrdí, že Paley ovplyvnil univerzitné osnovy „najviac zo všetkých vedcov hneď po Isaacovi Newtonovi“.

Žiadna iná oblasť neponúkala také atraktívne útočisko ako svet prírody. Teda rozhodne ho neponúkal svet ľudí. Práve v období, ktoré Paley

opísal tak ružovo, v ňom panovali chaos a násilie. „Prvá svetová vojna sa začala v roku 1793,“ poznamenal historik John Ray, „a trvala až do bitky pri Waterloo v roku 1815.“

Bitky tejto doby sa ľahko romantizujú – básnici píšu o útokoch kavalérie a drevených lodiach s vejúcimi plachtami –, pravdivejší obraz by však ukazoval rozsiahle krajiny premenené na jatky, kde po sebe z bezprostrednej blízkosti strieľajú státisíce vojakov. Počet obetí dosiahol tri milióny vojakov a milión civilistov.

„Menšie európske národy boli v lepšom prípade figúrky,“ okomentoval jeden historik, „a v tom horšom šachovnice.“

Nepokoje sa začali vo Francúzsku, kde rozvášnený dav stál hlavu svojmu kráľovi a neskôr toho roku aj kráľovnej. Následne zaliali polovicu Európy krvou Napoleonove sny o sláve. V Anglicku k toľko obávanéj invázii nikdy nedošlo, ale život bol ťažký a neistý.

Jedla bolo málo, dane boli vysoké (pre financovanie vojen) a odveký spôsob života založený na poľnohospodárstve a drobnej remeselnej výrobe sa ocitol v ohrození. Robotníci s kladivami v rukách vnikli do tovární a rozbíjali stroje, ktoré im brali prácu.

Kriminalita bola všadeprítomná a zákon nepoznal zľutovanie. Až za dvesto trestných činov, počnúc od pytláčenia na zajace až po prepadnutie koča, hrozil zločincovi trest smrti. V roku 1808 dosiahli reformátori jedno malé víťazstvo – prestali sa popravovať vreckári.

Bola to éra rýchleho technologického pokroku – symbolom doby sa stali továrne a železnice –, ale aj doba *Olivera Twista*, *Davida Copperfielda* a ich plachých prosieb „Ešte si prosím, pane,“ ako i chudobincov a väzňov pre dlžníkov. Knihy ponúkali vymyslené príbehy, no zúfalstvo a ťažkosti vychádzali zo skutočného života. Už štvorročné deti boli nútené pracovať dlhé hodiny uprostred pohybujúcich sa strojov, do ktorých sa im kedykoľvek mohol zachytiť voľný rukáv alebo prst.

Priepasť medzi zhonom a chaosom tohto nového sveta a upokojujúcimi, láskyplnými scénami, ktoré tak rozčítene opisoval Paley, ani nemôže byť väčšia. Po celé generácie sa rytmus života takmer nezmenil.

Pracovné dni sa vždy riadili východom a západom slnka a zmenami ročných období.

To však už neplatilo. Teraz priemyselníci a vynálezcovia ovládli silu uhlia, pary a železa a rozľahlé továrne pracovali vo dne v noci. Tisíce robotníkov sa naraz hrnuli do fabrík, pracovali na dvanásťhodinové zmeny a potom sa opäť vracali domov.

Ani pre zámožných ľudí nebol život gombička. Londýn, najväčšie mesto na svete, sa topil v špine a smrade. Vzduch bol čierny a plný sadzí. Rozbahnené ulice boli posiate konským trusom, ktorý sa chodcom lepil na topánky. Čím viac ho rozjazdili nespočetné množstvá kopýt a kolies, tým bol klzkejší a zradnejší. Temža bola plná ľudských výkalov a zdochlín zvierat. Ako napísal jeden známy historik: „Rím v prvom storočí nášho letopočtu bol oveľa čistejším mestom ako Londýn o 1800 rokov neskôr.“

Ani medicína za tie stáročia výrazne nepokročila. Vo svete bez antibiotík a s takmer nulovými znalosťami hygienických návykov číhala smrť na každom rohu a choroby sa nekontrolovateľne šíрили.

Vyššie zobrazená kresba smrťky hliadkujúcej na rieke Temža bola uverejnená v časopise *Punch* pod názvom *The Silent Highwayman*. Kresba sa objavila v roku 1858, kedy sa práve preukázalo, že cholera sa prenáša vodou.

Až do tohto objavu sa mohlo zdať, že choroba udiera náhodne.

Najväčšie obavy vzbudzovala v ľuďoch „Kráľovná Cholera“. Nikto nevedel, odkiaľ pochádza ani ako sa šíri. Valila sa vo vlnách a dokázala naraz zabiť aj tisíc ľudí. Človek mohol byť pri raňajkách zdravý a už pred večerou bolo po ňom. Tvárou v tvár takémuto chaosu si ľudia impulzívne hľadali nejakú istotu. Jedno útočisko ponúkala neživá príroda. Vyznačovala sa predovšetkým poriadkom – hviezdy žiarili a planéty majestátne obiehali. Možno však bola až *príliš* usporiadaná, elegantná a presná, a preto len ťažko hodná lásky podobne ako obrazce v učebnici geometrie.

Naproti tomu svet živej prírody bol nielen dokonale usporiadaný, ale aj lákavý. K analytickej a strohejšej astronómii by sa ako hudobný sprievod hodil Bachov menuet, no k veselej a živejšej doméne prírodovedcov by skôr pasovala Vivaldiho *Jar* zo *Štyroch ročných období*. Keby ste sa dívali na svet tak, ako to robili prírodovedci, uponáhľaný život by sa vám zdal na míle vzdialený. Vaša existencia by sa, naopak, niesla v príjemnom duchu, akoby ste si nažívali kdesi v chalúpkach na dedine.

A potom, práve v roku 1802, keď sa Paley rozplýval nad „svetom plným šťastia“, za oknami chalúčky sa ozvalo niečo zlovestné.

Jedného obyčajného dňa sa v Novom Anglicku dvanásťročný chlapec z farmy pri mestečku South Hadley v štáte Massachusetts pustil do práce na otcovom poli. Mladík sa pýšil zvukným menom Plínius Moody, ale inak nebol ničím výnimočný a ani sa nezdalo, že by sa takým mohol stať.

Práve v tento deň však Moodyho pluh narazil na čosi, čo upútalo jeho pozornosť. Keď zosadol z koňa a odhrnul trochu blata na rozrytom poli, zistil, že hľadá na dlhý rad stôp. Spolu ich bolo asi dvanásť, všetky boli veľké ako tanier a na každej nohe mali tri prsty. Stopy boli otlačené v blate, ktoré už dávno stvrdlo na kameň.

Časom sa ukázalo, že stopy na tejto novoanglickej farme zanechal pred dvesto miliónmi rokov dinosaur. V roku 1802 však o dinosauroch ešte nikto nepočul. Pokiaľ je známe, išlo o prvé stopy dinosaurov, ktoré sa kedy našli.

Tento nález bol taký zvláštny a nečakaný ako snád' žiadny iný v dejinách ľudstva. Po ňom nasledovalo rýchlo za sebou viacero ďalších podobných objavov po celom svete. Našli sa gigantické kosti, nezvyčajne veľké skamenené odtlačky stôp a čoskoro aj celé ozrutné kostry. Takto ale nevyzerali žiadne živé tvory. *Tak potom čie kosti to boli?*

Dnes pozná odpoveď každé dieťa, ale v prvých desaťročiach devätnásteho storočia nikto netušil, že kedysi dávno v minulosti existovalo niečo také ako dinosaury. Slovo *dinosaur* vzniklo až v roku 1842.

Zdá sa to byť strašne neskoro, najmä ak vezmeme do úvahy, akou samozrejmosťou sú pre nás dinosaury dnes. V súčasnosti sa každé prírodovedné múzeum na svete pýši obrovskou kostrou dinosaura, ktorá sa dvíha až k stropu a vystrkuje hlavu do vstupnej haly. V materských školách sa na policiach s pastelkami a nožnicami so zaoblenými koncami určite nájde zopár plastových dinosaurov. Takmer všetky deti majú nejaké pyžamo s kreslenými dinosaurami alebo plnú krabicu ich figúrok.

Cestovateľ v čase pochádzajúci z roku 1800 by sa však na tieto hračky a pozostatky pozeral s údivom. Shakespeare, ktorý si dokázal predstaviť doslova všetko, si nikdy nepredstavoval svet, v ktorom vládnu zvieratá veľké ako domy a ľudská noha doň nikdy nevškročila. Ani tí najprenikavejší myslitelia sveta nikdy nedovideli tak ďaleko. Takáto možnosť jakživ nezišla na um ani Leonardovi da Vinci, Galileovi, Isaacovi Newtonovi či Benjaminovi Franklinovi.

Až do začiatku devätnásteho storočia vedci aj laici považovali za samozrejmé, že svet vždy vyzeral podobne ako teraz, teda tak, ako ho poznáme, spolu so psami, narcismi, dubmi a koňmi. Myšlienka, že Zem má svoju históriu, že kedysi bola domovom veľmi odlišných foriem života, takmer nikomu v hlave neskrsla. (Slovné spojenie „prírodoveda“ pochádza z dávnych čias, pravdou však je, že v nej nikdy nešlo o poznanie histórie prírody.) Len niekoľko odvážnych mysliteľov si dovolilo uvažovať nad tým, že by svet mohol byť starý nie iba niekoľko tisíc rokov, ale státisíce, ba milióny rokov.

Klasický obraz sveta bol omnoho ľahšie uchopiteľný a istejší. Všetky pozemské stvorenia – a tiež ľudské bytosti – Boh len prednedávnom postavil na ich miesta ako figúrky v dioráme. Vytvoril toto miesto za pomoci neobyčajnej starostlivosti a obzvlášť pozorne sa zameral na stvorenie ľudí, svojich oblúbencov, ktorí boli podľa jeho obrazu. Lenže teraz sa tento oblažujúci obraz sveta náhle ukázal ako nesprávny. Aká však bola alternatíva?

Okrem mýtov a rozprávok sa nikomu ani len nesnívalo o tom, že sa po krajine kedysi potulovali trojprsté obry. Nikomu ani vo sne nenapadlo, že po celé stáročia vládli na zemi zástupy lietajúcich či plaziacich sa ťažkopádnych tvorov a že ľudia v tomto príbehu nezohrávali žiadnu úlohu.

A ak by si aj niekto takéto scenáre niekedy predstavil, nikdy by sa neodtrhol z reťaze až tak, že by mu zišlo na um, koľko zvierať už mohlo zmiznúť z povrchu zemskeho. Smrť človeka alebo zvieraťa bola, samozrejme, vnímaná normálne, no o tom, že by mohol vyhynúť celý živočíšny druh, sa nikomu ani nesnívalo.

Pojem „vyhynutie“ je dnes už zaužívaný, takže aj malé deti vedia, že napríklad pandám hrozí vyhynutie, preto podotýkam, že tu ide o relatívne novú myšlienku. V povedomí devätnásteho storočia prakticky nemala žiadne miesto. Boh stvoril svet a bol dokonalým tvorcom, ktorého diela sú večné, nie umelcom, ktorému došla inšpirácia a svoje nepodarky šmaril do koša.

Pomyslenie na trvalé, svojvoľné zmiznutie z potravinovej pyramídy bolo pre našich predkov rovnako znepokojujúce, ako je pre nás predstava, že by sa celé skupiny ľudí žijúcich si svoj každodenný život – cez týždeň sa ráno tlačia v prímestskom vlaku, v sobotu piknikujú v parku – mohli náhle rozplynúť v ničote.

Začiatkom devätnásteho storočia došlo k mnohým paralelným nálezom dinosaurov čiastočne aj preto, že priemyselná revolúcia priniesla všemožné horúčkovité výkopové práce. Armády robotníkov rozrývali zem krompáčmi a lopatami, vďaka čomu sa pod zemským povrchom našli doposiaľ nepoznané kanály, bane, tunely a lomy.

Skameneliny, ktoré sme počas stáročí nachádzali iba sporadicky (a nikdy sme ich nepochopili), sa teraz začali objavovať prakticky na každom kroku. Kamene z lomov sa používali na opravu ciest, takže bolo pravdepodobné, „že pod kolesami voza rozdrvíte pozostatky tvorov, ktoré by vás ľavou zadnou premenili na masťný flak, keby ste žili pred stotisíc rokmi,“ ako veselo konštatoval istý geológ počas prednášky v roku 1836.

Kosti boli staré, ale spôsob myslenia, ktorý si kládol otázku, „Ako zistíme, čo sú tieto kosti naozaj zač?“ bol celkom nový. Ľudia objavovali obrovské kosti po celé stáročia, snažili sa ich však skôr začleniť do starých mýtov, než ich skutočne preskúmať.

V devätnástom storočí, keď sa začal presadzovať vedecký prístup, sa ukázala potreba nájsť lepšie odpovede. Príbeh o dinosauroch sa však aj tak vymýka ostatným vedeckým záhadám. Ide o čosi nezvyčajné – a najlepšie je k tomu pristupovať nezvyčajným spôsobom.

Väčšina vedeckých záhad má jednoduchú štruktúru – niekto upozorní na niečo zvláštne, ľudia o tom zozbierajú dôkazy a z nich vydedukujú teórie v snahe tento nevídaný jav vysvetliť. Detektívne príbehy fungujú na rovnakom princípe – žena, ktorá venčí svojho psa, uvidí telo s podrezaným hrdlom napoly ukryté za kríkom. Polícia ohradí miesto činu a začne vyšetrovanie. V blízkosti tela sa nájde zablatená šlapaj, v odpadkovom koši leží prázdna peňaženka, na bezpečnostnej kamere sa objaví rozmazaná silueta.

Príbeh o dinosauroch je iný z veľkej časti preto, že na začiatku nemali pátrači reálnu obeť, teda telo, ktoré by mohli preskúmať a s ktorým by mohli pracovať. Namiesto toho mali zväčša k dispozícii len niekoľko kostí či zubov a ich úlohou bolo predstaviť si ich pôvodného majiteľa podľa týchto útržkovitých indícií.

Trochu to pripomínalo pokus o zloženie šialene komplikovanej skladačky, z ktorej sa stratilo množstvo dielikov a primiešali sa do nej kúsky rôznych iných skladačiek, pričom nikto nikdy nevidel obrázok, ktorý sa snažil poskladať.

A čo je ešte horšie, mnohé dieliky skladačky nemali pátrači k dispozícii vôbec. Prečo? Bud' ich pekný vzhľad obdivoval niekto iný, kto si ich

odložil nabok len pre seba, alebo ich niekto nepovažoval za dôležité. (Hádanka nie je hádankou, kým v nej človek neuvidí záhadu.) V priebehu storočí zvykli ľudia na chvíľu zaujatí pohľadom na hrôzostrašný zub alebo obrovské rebro umiestňovať takéto pozoruhodné predmety na viditeľné miesto a zakrátko o nich prestali premýšľať.

Dnes sa s týmito hádankami z minulosti stretávame v ich kompletnej, vyriešenej podobe. Všetky známky tvrdej práce pritom zostávajú pred našimi očami ukryté. Rozuzlenie príbehu je nám jasné ako fac-ka – v starovekom svete sa potulovali tvory podobné drakom –, a preto ľahko zabúdame na to, čo všetko stálo za získaním týchto triumfálnych poznatkov.

Prevažnú časť tejto knihy budeme venovať prvej polovici devätnásteho storočia – vtedy kúsky skladačky zapadli na svoje miesto. Aby sme však hrdinom našej ságy mohli dať za pravdu, vrátime sa aj do konkrétnych okamihov predchádzajúcich storočí, kedy talentovanie a zanietení myslitelia prudko vybočili zo svojej cesty. Načrieme aj do tých až príliš ľudských príbehov, v ktorých samozvaní pátrači dychtivo zbierali modré kúsky skladačky veriac, že z nich vznikne obloha, len aby sa až oveľa neskôr dozvedeli, že na hlavolame je obrázok obyčajnej izby, že nijaká obloha neexistuje a že žiadne dva modré dieliky do seba nikdy nezapadnú.

Tieto chybné domnienky boli opodstatnené, a preto stojí za to urobiť niekoľko výletov do minulosti a dozvedieť sa, ako sa na svet pozerali naši predkovia.

Náš príbeh sa odohráva prevažne v Anglicku, pretože práve tam boli objavené prvé dinosaury, zavítame však aj do Francúzska a Ameriky (tu si zahrá vedľajšiu úlohu Thomas Jefferson). Zbežne navštívime aj Čínu a Grécko, kde sa v dávnych dobách našli obrovské kosti, ktoré dali vzniknúť mýtom o drakoch, gryfoch a ludožravých obroch nazývaných kyklopi.

Máme šťastie, že vedci, ktorých budeme spoznávať bližšie, boli sami osebe takí zvláštni a nevšední ako kosti, ktoré vykopali. Do ich

radov patrí napríklad chudobná, takmer nevzdelaná žena z južného pobrežia Anglicka, ktorá začala zbierať skameneliny, aby si zarobila pár drobných od bohatých turistov, a nakoniec sa stala najväčšou nálezkyňou skamenelín všetkých čias. Ďalej aj excentrický geológ z Oxfordu, ktorého dom vyzeral, akoby mu pred dverami stroskotala Noemova archa a vysypala mu všetok svoj obsah dovnútra. A potom tiež najznámejší (i najnenávidenejší) anglický vedec, ktorého talent identifikovať vyhynutých živočíchov prevyšoval len jeho dar vytvárať si nepriateľov.

Náš príbeh sa začína zhruba v roku 1800 a vrcholí na Silvestra roku 1853. Tieto dva dátumy sú pre nás kľúčové. Ved' ich možno považovať za počiatky vedy – slovo vedec až do roku 1834 neexistovalo a práve v prírodných vedách vládol neusporiadaný chaos, ktorý podnecoval nekonečné diskusie takmer o každej otázke.

Objavenie dinosaurov zasiahlo svet, ktorý nebol pripravený pochopiť ich význam. Človeku sa zrazu zdalo, že jemu dôverne známy svet vznikol na pozadí cudzieho zaniknutého sveta alebo možno viacerých zaniknutých svetov plných gigantických stvorení. Z útulnej chalúpkky sa naraz stal strašidelný dom.

Slizká obluda

Pre našich predkov bol na začiatku devätnásteho storočia objav dinosaurích kostí a stôp vzrušujúcou a prekvapujúcou udalosťou. Nebol to len ďalší vedecký objav ako napríklad zaznamenanie nového mesiaca pri akejsi vzdialenej planéte. Bol to dôkaz *života* tam, kde ho nikto nečakal.

Pomyslite na súčasných astronómov, ktorí veria, že vo vesmíre nie sme sami. Už desaťročia upriamujú svoje teleskopy na oblohu a hľadajú signály v nekonečnej prázdnote. Zatiaľ stále nič.

Vedci a lovci skamenelín z prvej polovice devätnásteho storočia boli obdobou dnešných bádateľov v laboratórnych plášťoch. V porovnaní s nimi sa však líšili v dvoch zásadných veciach – nedívali sa do vesmíru, ale do minulosti, a nájsť známky života sa im podarilo.

A nešlo ani o nenápadné znaky ako napríklad zvláštne počítačom zachytené vzory vytvorené statickou elektrinou. Išlo o zuby veľké ako dýky a rebrá ako trámy. Básnici, vedci a obyčajní muži a ženy si mohli oči vyocíť, keď hľadeli na nálezy dinosaurov a zdesene žasli. Tennyson si predstavoval niekdajší svet, kde žili „draky prvotné, / čo navzájom sa rvú vo svojom bahne“.

Možno by Tennyson a jeho rovesníci boli menej ohromení, keby vedeli, že na svete sa to kedysi hemžilo obrovskými krvilačnými beštiami. Ako